

od	1. I.	1699—31. XII.	1699	3276	zl.	50	kr.	1	den.
»	1. I.	1702—31. XII.	1702	3 ² 31	»	24	»	3 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1703—31. XII.	1703	3988	»	56	»	4 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1705—30. VI.	1705	2426	»	49	»	3	»
»	1. VII.	1705—31. XII.	1705	815	»	40	»	5 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1718—30. VI.	1718	1419	»	54	»	4 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1729—30. VI.	1729	1167	»	42	»	1 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1730—30. VI.	1730	1110	»	39	»	4 ¹ / ₂	»
»	1. I.	1730—31. XII.	1730	1014	»	30	»	3	»
»	1. VII.	1737—31. XII.	1737	978	»	6	»	3	» ²⁸⁾

Uvážíme-li, že z jednoho centnéře železa a ocele se vybíraly 4 malé peníze²⁷⁾, dále z balíku sukna 30 kr., ze stavu (kusu) sukna 1 kr., z centnéře másla 6 kr., sýra 1 kr. a 1 peníz, z tuny herinků 2 kr. a 2 peníze, z cent. vosku 6 kr., z cent. olova 1 peníz, ze strychu těžkého obilí 1 kr., ovsu 3 peníze, z koží: hovězí 3 peníze, losí 2 kr., kozlí 2 peníze, skopové 1 peníz, z prostice soli 4 kr. a 4 peníze, a jiného zboží j. kytu, přediva, peří, nití, kamence, oleje, cukru, lnu, plátna, chlupatých věcí a chmele podle hodnoty z jednoho každého rýn. zlatého po 1 kr., vidíme, že obchodní ruch Č. Budějovicemi procházející musel býti značný, aby dával ročně skoro 3500 zl. příjmů.

Byly-li do této rubriky účetních knih zapisovány též pokuty pro přestoupení městských práv nemohu — podle pramenů dosud prohlédnutých — říci. Výtěžek z pokut totiž nepatřil jen městu. Podle privilegia Václava IV. z 20. VI. 1410 byly pokuty určeny následovně: šlo-li o sůl, propadla tato všechna za pokutu a teprve po 3 dnech byl prázdný vůz s koňmi z města propuštěn. Z ostatního zboží měla býti vybírána pokuta 6¹/₂ kop pražských grošů. Z výtěžku pak ²/₃ měly připadnouti na opravu městských zdí a příkopů a ¹/₃ měla připadnouti rychtáři. Za své právo na podíl na zisku z pokut byl však rychtář zavázán zaplatiti »třetí díl nákladu, kdykoliv se měšťané budějovičtí nebo jejich žoldněři pro obstavení zboží a lidí do pole vypravili«.

(Dokončení.)

O platnosti derogovaného zákona.

Dr. Adolf Procházka (Brno).

Prohlížeje sbírku soudních rozhodnutí, četl jsem nedávno v jednom judikátě následující větu: »Zákon ze dne 8. dubna 1920 čís. 275 Sb. nabyl účinnosti dnem 3. května 1920, nepůsobí zpět, nelze tedy činžc z doby dřívější, snad zvýšené, dle něho posuzovati a dle zákona, dříve platného (nař. ze dne 17. XII. 1918, čís. 83 Sb. z. a n.) rovněž ne, poněvadž neplatí...«

²⁷⁾ Čb. m. a.

²⁸⁾ Podle čís. listu z r. 1517 (na den vyvýšení sv. kříže). — Kníže F. Schwarzenberg obviňuje ve své zmíněné polemice město, že vybírá ze žita a ječmene víc než je sazba. — Obé v A. m. v.: St. manip. B³⁰/₂.

Praktický právník jistě se nad tímto náhledem pozastaví a bez dlouhých úvah prohlásí jej za nesprávný. Leč — zdá se mi — uvedla by ho přece jen poněkud do rozpaků otázka po odůvodnění nesprávnosti shora uvedeného mínění. Vždyť není sporu, že nař. ze dne 17. XII. 1918 čís. 83 Sb. bylo derogováno § 33 zák. č. 275/1920, a sice slovy: »Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení a nastupuje na místo nařízení ze dne 17. prosince 1918 čís. 83 Sb. z. a n. . . « Nařízení, které jest derogováno, patrně pak neplatí. Sám Tilsch v tomto směru praví, že »... okamžik, kdy nový zákon nabude působnosti, jest časovou hranicí mezi panstvím starého a panstvím nového zákona« a že »... starý zákon přestává tímto okamžikem býti částí platného právního řádu.« (Občanské právo, str. 74.) Není-li pak citované nařízení součástí platného právního řádu, nelze též dle něho judikovati, neboť soudy mohou používatí jen platného práva. Právní teoretik k tomu ještě připojí, že judikát jest konkretisace abstraktního platného zákona, tedy vyslovení konkrétní povinnosti, odvozené z abstraktního zákona, a že tudíž předpokládá platný zákon jako svůj logický důvod. Kde není důvodu, nemůže býti následku, kde není platného zákona, nemůže býti z něho odvozené povinnosti.

Odvolací soud, jemuž se dostal k posouzení shora uvedený výrok, že činže z doby dřívější nelze posuzovati dle dříve platného nařízení č. 83/1918, poněvadž toto nařízení již neplatí, odmítl sice náhled první stolice, ale ve svém odůvodnění přece nešel věci zcela na kloub. Uvádí: »Prvému soudci dlužno dáti sice za pravdu v tom, že, ježto zákony nepůsobí nazpět (§ 5 obč. zák.), nelze přiznati zpětné platnosti ani zákonu ze dne 8./IV. 1920 č. 275 Sb., pokud však prvý soudce vyslovuje dále také náhled, že nároky, vzniklé za působnosti zákonů, nyní již zrušených, nelze uplatňovati jediné proto, že zákony ty již neplatí, nelze s ním souhlasiti, neboť, kdyby měl tento názor zvítěziti, musela by se odepřítí celé řadě nároků oprávněnost beze vsí příčiny, což zákonodárce dozajista nezamýšlel a také ani zamýšletí nemohl.« Odvolací soud tedy pouze upozorňuje na vrcholně povážlivé praktické následky právního náhledu prvního soudce, nikterak však neodkrývá logickou chybu jeho odůvodnění. Sám dokonce přiznává, že »... zákony ty již neplatí...«, veden pravděpodobně obecně uznávaným stanoviskem běžné právní teorie, jak jest na př. precisováno shora uvedeným výrokem Tilschovým. Neplatí-li však zrušené dřívější zákony, na př. nař. č. 83/1918, bude míti asi přece pravdu prvý soudce, praví-li, že dle neplatných zákonů nelze určovati činžovní povinnosti. Vždyť znovu opakují — judikátem určené povinnosti stran jsou jen logické důsledky (t. zv. odvozené normy) abstraktních důvodů (zákonů, nařízení a pod.), a soud nemůže tudíž deklarovati povinnost dle neplatného zákona či jiné neplatné abstraktní normy. Toť přiči se pravidlům prosté logiky.

Dilemma zde nadhozené můžeme rozřešiti jen jediným způ-

sobem. Činže z doby minulé lze posuzovati dle zákona dříve platného, a sice dle nařízení č. 83/1918 prostě proto, poněvadž tato starší norma nadále platí. Nař. č. 83/1918 platí právě na ony činže z doby minulé, neboť v tomto směru jeho platnost § 33 zák. č. 275/1920 nebyla derogována. Vždyť zák. č. 275/1920 neplatí zpět, nemá t. zv. zpětné působnosti, nýbrž platí dle § 5 obč. zák. jen na své případy budoucí! Nová úprava budoucích činží není tudíž v žádném rozporu se starou úpravou minulých činží dle dřívějšího zákona. Lze-li pak vykládati větu »lex posterior derogat legi priori« v tom smyslu, že »... nový zákon zrušuje starý potud, pokud upravuje též předmět v témž směru...« (Tilsch, Obč. pr. str. 73), musíme u našeho případu uznati, že staré nař. č. 83/1918 jest zrušeno novým zákonem č. 275/1920 jen pokud jde o úpravu činží pro dobu budoucí, t. j. ode dne 3. května 1920, kdy zákon č. 275/1920 nabyl účinnosti, čili stal se platným zákonem. Pro dobu před 3. květnem 1920 zůstává v platnosti nařízení č. 83/1918, které novým zákonem v tomto směru zrušeno není.

Naše otázka po »platnosti derogovaného zákona« přivedla nás takto k složitému problému derogace. O tom zde nechci podrobněji psáti. Jen stručně naznačuji teoretickou konstrukci ve shora uvedeném případě skrytou. Věta »lex posterior derogat legi priori« jest výraz pozitivně právního ustanovení o změnitelnosti právního řádu (viz Merkl: Die Lehre von der Rechtskraft). Změnitelnost právního řádu značí, že časově pozdější norma (na př. zákon) má přednost před normou časově dřívější čili že nová norma zrušuje starou, pokud upravuje též předmět v témž směru (Tilsch, viz shora). Právní norma vykazuje logickou formu hypotetického úsudku: je-li A (skutková podstata, t. j. abstraktně vyjádřený shluk různých skutečností), má býti B (abstraktně označené povinnosti, resp. práva, tedy právní následky). Derogující norma, má-li zrušiti celou normu dřívější, musí proto zníti: je-li A, má býti non B. Tomu však tak zpravidla není. Nový zákon nerušívá celý zákon minulý, nýbrž jedině jeho platnost na budoucí případy. Označíme-li tyto budoucí případy jako A_1 , pak nový zákon zní: je-li A_1 , má býti non B. Starý zákon v důsledku věty lex posterior novým zákonem částečně jest zrušen co do své platnosti na případy budoucí, takže zní: je-li $A - A_1$, má býti B. $A - A_1$ můžeme označiti jako A_2 , takže $A_1 + A_2 = A$. A_1 jest pak určitá skutková podstata, na př. nájemní poměry od 3. května 1920 do budoucnosti, A_2 naproti tomu tatáž skutková podstata před 3. V. 1920 do minulosti (případně ohraničená na př. dnem 17. XII. 1918), A konečně daná skutková podstata za obě spatia časová. Při uvedeném částečné derogaci zabírá tudíž nový zákon skutkovou podstatu A_1 , dříve náležející starému zákonu. Tato jest rozlišena (individualisována) od A_2 časovým momentem. Čas, stejně jako prostor, vlastnosti osob, věcí a pod. individualisují předmět, takže není

totéž, stane-li se podstatně táž událost dnes nebo před rokem. Proto A_1 a A_2 jsou dva rozdílné předměty a nová norma zabírající A_1 nemůže derogovati starší normě, pokud jde o platnost starší normy na skutkovou podstatu A_2 . Z této úvahy plyne, že starší norma není zcela zrušena novou normou zachycující jen budoucí případy. Platí nadále pro případy minulé, a proto též zůstává, byť i rozsahově omezena, součástí platného právního řádu. Zde vysvítá, v čem pochybil shora citovaný judikát prvního soudce a proč nelze přijati názor Tilschův, že okamžikem působnosti nového zákona přestává býti starý zákon součástí platného právního řádu.

Jinak jest tomu ovšem při úplné derogaci, jež předpokládá zákon zpětně působící. O tom pojednám příště.

ZPRÁVY.

Bez nadpisu. *Kursivka nemá tentokrát nadpisu. Snad je tak lépe; autor se obává, aby bona fides jeho nebyla vykládána ve zlý úmysl nemístného útočného pokusu.*

Tedy jen fakta: Přihodilo se autorovi, že na moravské venkovské obchodní akademii dověděl se o přípravách k osnově nového šekového zákona. Jindy tam získal opis osnovy sjednoceného zákona směnečného o dva měsíce dříve, než ji obdržela fakulta, na níž působí. Kdysi zase na obchodní škole objevil dotazník o novém bankovním zákonu. V denních listech četl o chystané reformě akciového práva a před nedávnem byl vyzván (neprávníckým) odborným listem k účasti na anketě o reformě a sjednocení obchodního zákona československého.

Přirozeně zajímá autora otázka, proč o přípravných zákonodárných pracích jsou informováni lépe a včas — případně dotazováni — obchodní a živnostenské komory, obchodní akademie, obchodní školy, nikoliv však právnícké fakulty. Neboť až na výjimku svrchu uvedenou, fakulta (resp. její členové) zpráv o přípravách tak důležitých zákonů neobdržela. Snad se tak stalo nedopatřením. Mohlo by se sice uvažovati o otázce, mají-li theoretici býti vyzváni, aby podali k navrhovaným osnovám zákonů tak důležitých svoje poznámky, připomínky nebo náměty; jistě však lze žádati, aby prostřednictvím fakulty byli o nich včas informováni; pak by při výkladu platného práva mohli upozorniti své posluchače na chystané změny. Překážky technického rázu (malý počet rozmnožených výtisků) daly by se překonatí tím, že by fakulty byly požádány, aby materiál daly členům učitelského sboru k nahlédnutí. Ti, jichž věc se týká, jistě si opatří opis. Ale snad by se našlo trochu papíru, aby po výtisku bylo zasláno i odborníkům fakulty . . . —k.